

חשבון הנפש של חזבאללה – ביטוי למפלה מול צה"ל

מאת אל"ם בדימוס, ד"ר רפאל בוכניק-חן

מבט מבס"א, מס' 2,328, 30 בינואר 2025

תקציר: צמרת חזבאללה אינה יכולה להתעלם מהלכי רוח גוברים המשדרים מסרי תמיכה בעיצוב אסטרטגיה המחייבת את הדגשת הזהות הלבנונית של התנועה. גישה כזו אם תאומץ, עשויה להיות מתורגמת לצמצום התלות המסורתית של הארגון באיראן ולהשתלבות מעשית ומהותית יותר בפוליטיקה הפנים-הלבנונית. בנקודת הזמן הנוכחית, הסבירות לחידוש האש מול ישראל ביוזמת חזבאללה, נראית מוגבלת עד בלתי סבירה.

הארכתה של הפסקת האש הפורמלית בין צה"ל לבין חזבאללה עד ל-18 בפברואר, לאחר אי הוודאות ששררה עד לרגע האחרון ממש, ב-26 בינואר 2025, מנעה אי-נעימות דיפלומטית לישראל מול ממשל טראמפ. בה בשעה, רבות התהיות באשר למהלכי ההמשך בשטח דרום לבנון, בהינתן העובדה שצבא לבנון מתמהמה במשימת ההשתלטות על השטח שמדרום לנהר הליטני.

ישראל הבהירה באופן שאינו משתמע לשתי פנים, כי לא תסיג את כוחותיה מדרום לבנון כל עוד נותרו מאחזים של חזבאללה בשטח, וגם עתה מתקיים הספק באשר ליכולתו הריאלית של צבא לבנון לממש את ריבונותו בדרום המדינה.

העדר מוטיבציה לחידוש האש

כך או אחרת, נראה, לפחות לכאורה, כי המוטיבציה של חזבאללה לחידוש מעשי האיבה נגד ישראל בעיתוי הנוכחי אינה גבוהה, גם בהינתן חשבון הנפש שבו נתון הארגון לנוכח תבוסתו במערכה שניזומה על ידו ב-8 באוקטובר 2023, כאקט של סולידריות עם מתקפת "מבול אל-אקצא" של החמאס ובניסיון לממש את הרעיון של "איחוד הזירות" בלחימה מול ישראל.

הארגון השיעי מנסה אמנם לשדר דימוי של ניצחון מפואר, אולם במבחן המציאות, לאחר שמנהיגו המיתולוגי חסן נסראללה חוסל על-ידי ישראל לצד חלק הארי של שדרת הפיקוד

של הארגון, וכ-2,500 מפעילי השטח שלו נהרגו, הרי שההתרברבות בהבסת "האויב הציוני" היא סוג של פסאדה לצרכי פנים, ותו לא.

הפנמת הפגיעה הדרמטית בכוחו של חזבאללה

חזבאללה מפנים כי הארסנל המרשים של אמצעי הלחימה שהיה בידיה, הן בפן ההגנתי והן בממד ההתקפי נשחק באופן מהותי, בדגש לפגיעה האנושה בסדר הכוחות ובמערך של הטילים הבליסטיים לטווח בינוני וארוך, שטופח ותוחזק על-ידי משמרות המהפכה של איראן, כסוג של נשק הרתעה, ולחילופין כחזית קדמית איראנית לקיום יכולת של "מכה שנייה" נגד ישראל.

במישור התודעתי ניתן לתייג את המבצע המודיעיני הישראלי המזהיר מה-17 בספטמבר 2024 של פיצוץ בו-זמני של אלפי זימוניות ששימשו את דרגי המטה והשטח של חזבאללה, כראשית ערעור מעמדו של הארגון כגורם צבאי שעל-פיו יישק דבר בלבנון. בהשאלה מגורלו של המן הרשע לאחר שהושפל בפני מרדכי היהודי, ובאווירת פורים שבפתח, "...אשר החלות לנפל לפניו לא-תוכל לו כינפול תפול לפניו" (מגילת אסתר, פרק ו', פסוק י"ג).

התמוטטות "ציר הרשע השיעי"

זאת אף זאת, ברי כי המכה הקשה ביותר שספג חזבאללה עד כה הייתה נפילתו של בשאר אל-אסד בדצמבר 2024. במשך שנים ארוכות מילא המשטר הסורי תפקיד מרכזי בשימור "ציר הרשע השיעי" הן בממד הלוגיסטי והן בממד האידיאולוגי, בדגש על טיפוח ארגון חזבאללה כזרוע הפעילה נגד ישראל. לא פחות מכך, הפגיעה הדרמטית שהסבה ישראל לאיראן בתקיפת הגומלין שכוונה נגד מערכי ההגנה האווירית שלה, לצד שיתוק מתקנים אסטרטגיים נוספים ב-26 באוקטובר 2024, שימשו מאיץ דרמטי בערעור האחיזה והאספירציות האזוריות של טהראן, בדגש על לבנון.

אגב כך, ציינו מקורות לבנוניים כי קשרי בשאר אל-אסד עם חזבאללה ואף עם האיראנים הצטננו עוד טרם ה-7 באוקטובר 2023, כאשר הנשיא אל-אסד היה מעוניין לצמצם את מרחב הפעולה של האיראנים בשטח סוריה, כמו גם להגביל את פעילות חזבאללה בארצו. ייתכן שבנקודת זמן זו החל לתקתק שעון העצר בדרך להתפוררות "ציר הרשע" הסוני. אין לשלול גם את האפשרות לפיה מעורבות ישראלית חשאית מול בשאר אל-אסד באמצעות ערוץ קשר אינטרנטי, אשר דבר קיומו פורסם לאחרונה, היוותה פקטור בהאצת תהליך התערעורת לכידותו של "ציר הרשע" השיעי.

חשבון הנפש של הארגון

מהו אם כן חשבון הנפש של חזבאללה בשעה כה קשה לארגון? אין המדובר בכינונה של ועדת חקירה כמובן. נראה כי בראש ובראשונה יידרש הארגון לנתח את הסיבות לתוצאות הרות האסון מבחינתו של המלחמה, לתת את הדעת לפרצות האבטחה שאפשרו חדירה ישראלית עמוקה למסגרות הארגון, ועיצוב מחודש של הגישה האסטרטגית כלפי המשך העימות מול ישראל. הדילמות בהקשר אחרון זה נוגעות הן באשר להיבט שיקום הכוח הצבאי והכשרת קאדרים חדשים של לוחמים, והן בכל הקשור לצורך בשיקום המרחב האזרחי בדרום לבנון שבו רוב שיעי מסורתית.

תובנות של הארגון וחיפוש דרך

לצד זאת, נראה כי צמרת הארגון אינה יכולה להתעלם מהלכי רוח גוברים בחזבאללה המשדרים מסרי תמיכה בעיצוב אסטרטגיה המחייבת את הדגשת הזהות הלבנונית של

התנועה. גישה כזו אם תאומץ, עשויה להיות מתורגמת לצמצום התלות המסורתית של הארגון באיראן ולהשתלבות מעשית ומהותית יותר בפוליטיקה הפנים-הלבנונית.

מבחינת העיתוי, אין ספק כי בחירתו של ג'וזף עאון לנשיא, לאחר ריק שלטוני ממושך, והצבתו של נוואף סלאם כמועמד מוביל למשרת ראש ממשלת לבנון, מעצימות את מכלול האילוצים המשפיעים על עיצוב דרכו של חזבאללה במדינה, זאת לצד חידוד סטירת הלחי המצלצלת הטמונה בהתפתחות זו עבור איראן.

שעת כושר לציר הסוני המתון

חולשתה הנוכחית של איראן במערכת המזרח תיכונית עם התערערות "ציר הרשע השיעי", מניחה תשתית נוחה לדרבונו של הציר הסוני הפרגמטי בהובלת סעודיה, ולבנון עשויה להיות מקרה המבחן הראשון להמחשת השינוי הגיאואסטרטגי במרחב זה.

הגם שמוקדם להספיד את חזבאללה כארגון תת-מדינתי משפיע בלבנון, נראה כי יומרותיו של הנשיא הנבחר עאון לממש את הסיסמה "צבא אחד למדינה אחת", ובמשתמע, פירוק ארגון חזבאללה מנשקו בתמיכה בינלאומית, יתנו אותותיהם באופן סובסטנטיבי על מגמת פניו של הארגון. כבר עתה ניתן להעריך בזהירות, כי מה שהיה שוב לא יהיה.

אילוצים משפיעים על מגמות חזבאללה

המעורבות המעצמתית, בדגש לתפקידה המוביל של ארצות הברית בעיצוב פניה של לבנון המתחדשת, תשמש קרוב לוודאי כחסם בפני האגף הרדיקאלי של חזבאללה, שלא זנח את תקוותו לבסס מחדש את כוחו הצבאי ואת ההשפעה האיראנית בלבנון.

מכל מקום, בנקודת הזמן הנוכחית, הסבירות לחידוש האש מול ישראל ביוזמת חזבאללה, נראית מוגבלת עד בלתי סבירה. במידה שתרחיש אופטימי זה נשען על אדנים איתנים, הרי שזהו ללא ספק ביטוי מוחשי למכה שהנחית צה"ל על ארגון חזבאללה, שנחשב עד זה לא מכבר לצבא הטרור החזק בעולם.

ד"ר רפאל בוכניק-חן הוא אל"מ בדימוס, עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת באוניברסיטת בר-אילן, ומחבר הספרים "הכשל המודיעיני והפתעת יום הכיפורים", ו-"דיפלומט ואיש סוד".